

**UCHWAŁA NR XIX/108/2019
RADY GMINY WARTKOWICE**

z dnia 19 grudnia 2019 r.

**w sprawie uchwalenia Gminnego Programu Wspierania Rodziny w Gminie Wartkowice na lata 2020 -
2022**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 506, poz. 1309, poz. 1571, poz. 1696 i 1815) oraz art. 179 ust. 2 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 1111, poz. 1818) uchwała się, co następuje:

§ 1. Uchwała się, Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2020 - 2022 stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Wartkowice.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Gminy
Wartkowice

Michał Kędzia

GMINNY PROGRAM WSPIERANIA RODZINY W GMINIE WARTKOWICE NA LATA 2020 - 2022

1. WPROWADZENIE

Gminny program wspierania rodziny w Gminie Wartkowiec na lata 2020-2022 opracowano w oparciu o art. 176 ustawy z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2019 r., poz. 1111 z późn. zm.) w myśl, którego gmina zobowiązana jest do tworzenia gminnego systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną.

Rodzina stanowi integralną część społeczeństwa, stanowi jego najmniejszą, a zarazem podstawową komórkę. Jest najważniejszą grupą społeczną oraz naturalnym środowiskiem wychowawczym zapewniającym prawidłowy rozwój wszystkich jej członków. Obowiązkiem gminy jest dbanie o swoich mieszkańców, a co za tym idzie wspieranie rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, wykazujących niską zaradność życiową, niepotrafiących samodzielnie rozwiązywać swoich problemów. Wsparcie rodziny w odbudowaniu prawidłowych relacji w rodzinie jest podstawą do właściwego wypełniania ról społecznych wszystkich jej członków. Wśród czynników, które składają się na dezintegrację rodziny należy wymienić: niewydolność wychowawczą rodziców, zanikanie poczucia bezpieczeństwa, niezaradność życiową, brak stabilizacji zawodowej i materialnej, zaniedbywanie obowiązków opiekuńczych względem dzieci, a także alkoholizm jednego lub obojga rodziców, przejawy psychopatii oraz akty przemocy.

Priorytetem wspierania rodziny jest zapewnienie odpowiednich warunków rozwoju dzieci, młodzieży oraz kształtowania wartości i norm związanych z ich wychowaniem. Szukając prób pomocy dziecku, uwagę należy skupić na problemach dotyczących całej rodziny. Podstawą do rozwiązywania problemów społecznych jest wsparcie rodziny w odbudowywaniu prawidłowych relacji w rodzinie oraz we właściwym wypełnianiu ról społecznych wszystkich jej członków.

Skuteczna ochrona dzieci oraz pomoc rodzinie przeżywającej kryzys może być osiągnięta we współpracy ze środowiskiem lokalnym, w tym sąsiedzkiem, sądami, policją kuratorami, instytucjami oświaty, podmiotami leczniczymi, Kościołem, związkami wyznaniowymi oraz organizacjami pozarządowymi. Wszelkie działania powinny być prowadzone za zgodą rodziny i jej aktywnym zaangażowaniem, uwzględniając zasadę pomocniczości.

Prowadzenie profilaktycznych działań wspierających rodzinę jest formą najbardziej optymalną i skuteczną. Działania wspierające w utrzymaniu pełnej rodziny wskazane są zarówno ze względów społecznych jak i ekonomicznych, gdyż służą obniżeniu kosztów gminy związanych z umieszczeniem dziecka w rodzinnej lub instytucjonalnej pieczy zastępczej.

Podstawowym założeniem Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2020 - 2022 jest utworzenie spójnego, scentralizowanego systemu wsparcia dzieci oraz wsparcia rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych. Wszelkie działania służb i instytucji pracujących na rzecz dobra dziecka i rodziny powinny być zintegrowane i uwzględniać prawo do zachowania tożsamości dziecka i jego prawa do utrzymania kontaktów z rodzicami. Realizowane w ramach Programu zadania koncentrować będą się nie tylko na dziecku, ale również na całej rodzinie, jako podstawowej komórce społecznej, przede wszystkim w sytuacjach, gdy dziecko zostanie umieszczone poza rodziną biologiczną, w celu odzyskania przez nią funkcji opiekuńczej.

Program będzie miał zatem charakter zróżnicowany, zarówno profilaktyczny jak i interwencyjny, w zależności od celów i poszczególnych zadań prowadzących do ich realizacji.

2. PODSTAWY PRAWNE OPRACOWANIA PROGRAMU

Ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. z 2019 r., poz. 1507 z późn. zm.), określa zadania w zakresie pomocy społecznej, rodzaje świadczeń oraz tryb ich udzielania.

Powiązany dokumentem jest ustawa z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011 roku (Dz. U. z 2019 r., poz. 1111, z późn. zm.) skierowana do rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych, gdzie kompleksowo określone zostały zasady i formy wsparcia oparte na podmiotowości rodziny i dziecka.

Ustawa ta nakłada na gminy obowiązek posiadania 3-letnich gminnych programów wspierania rodziny (art. 176).

Ponadto zastosowanie mają następujące dokumenty:

- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2015 r. poz. 1390, z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 26 października 1982 o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2019 r., poz. 2277);
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2019 r. poz. 852 z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” (Dz.U. 2019, poz. 473 z późn. zm.);
- Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Wartkowiec na lata 2017-2026.

3. DIAGNOZA DEMOGRAFICZNA I SPOŁECZNA GMINY WARTKOWICE

Gmina Wartkowiec ma charakter typowo rolniczy. Podstawowe źródło utrzymania mieszkańców stanowi praca w gospodarstwie rolnym.

Gminę Wartkowiec wg stanu na dzień 31 grudnia 2018 r. zamieszkiwało 6284 mieszkańców w tym: stali mieszkańcy: 6224, czasowi mieszkańcy: 60. Od kilku lat zauważa się spadek ludności w naszej gminie, odnotowuje się przewagę zgonów nad liczbą urodzeń.

W/g danych Powiatowego Urzędu Pracy w Poddębicach liczba osób bezrobotnych z terenu Gminy Wartkowiec wg stanu na dzień 31 grudnia 2018 r. wynosiła 154, w tym kobiet 76, osoby będące w szczególnej sytuacji na rynku pracy 138, w tym długotrwale bezrobotni 95, oraz w tym posiadający co najmniej jedno dziecko do 6 roku życia 40.

Zdecydowanie większość rodzin korzystających z pomocy to rodziny z dziećmi, często rodziny wielodzietne, potrzebujące wsparcia w różnym zakresie - nie tylko w ramach pomocy finansowej, ale często wymagające wsparcia w sprawach opiekuńczo-wychowawczych.

Tabela 1. Struktura rodzin z dziećmi objętych pomocą GOPS Wartkowiec w 2018 r. (dzieci do 18 roku życia)

Liczba dzieci w rodzinie	Liczba rodzin	Liczba osób w tych rodzinach
razem:	86	380
w tym, 1	24	75
2	32	129
3	16	84
4	8	49
5	5	37
6	1	7

Źródło: dane własne GOPS.

Tabela 2. Struktura rodzin z dziećmi objętych pomocą GOPS Wartkowiec w 2018 r.

Rodziny	Liczba rodzin	Liczba osób w tych rodzinach
wielodzietne	30	177
niepełne	22	72

Źródło: dane własne GOPS.

Z danych ośrodka pomocy wynika, iż w 2018 z różnych form pomocy skorzystało 160 rodzin o liczbie osób 454. Z diagnozy sytuacji socjalno-bytowej rodzin korzystających z pomocy Ośrodka wynika, iż dominującymi problemami jest pogłębiające się zjawisko wykluczenia społecznego, na który znaczący wpływ mają następujące problemy, tj. ubóstwo (104 rodziny), niepełnosprawność (74), bezrobocie (67

rodzin), długotrwała i ciężka choroba (62), potrzeba ochrony macierzyństwa (47), wielodzietność (30), bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego (27), bezradność – rodzina niepełna (16), alkoholizm (6).

Dużym wsparciem dla rodzin z dziećmi jest pomoc w oparciu o ustawę z dnia 11 lutego 2016 roku o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Dz.U z 2018r., poz. 2134 z późn. zm). Z pomocy tej skorzystało 489 rodzin na 772 dzieci. Od lipca 2019 r. program ten swoim zakresem objął wszystkie dzieci do 18 roku życia, na dzień 31 listopada 2019 r. programem zostaje obecnie objęte 698 rodzin, tj. 1081 dzieci.

W 2018 roku 7 rodzin (22 karty) otrzymało Karty Dużej Rodziny, która uprawnia ich do korzystania z różnorodnych ulg. W roku 2019 r. wydano Karty Dużej Rodziny 52 rodzinom, tj. 117 kart.

Jak się okazuje głównym problemem rodzin na terenie gminy jest ubóstwo, niepełnosprawność i bezrobocie, co niesie za sobą wiele negatywnych skutków. W rodzinach dotkniętych bezrobociem często narastają konflikty spowodowane brakiem pracy. Takie rodziny szybko ubożeją, co jest jednym z największych powodów pogarszania się stosunków rodzinnych i powstawania trudności z zaspokojeniem podstawowych potrzeb bytowych. Najbardziej narażone za niedogodności związane z bezrobociem są rodziny niepełne i wielodzietne. Muszą ograniczać konsumpcję, rezygnując z wielu wydatków na rzeczy typu: zakup odzieży i obuwia czy wypoczynku wakacyjnego dla dzieci. Bezrobocie często prowadzi do konfliktów wewnątrz rodzinnych, rozbitcia i rozpadu rodziny, pojawiania się problemów wychowawczych. Wyjątkowo ciężka sytuacja staje się wówczas, gdy bezrobotni są oboje małżonkowie, wówczas mogą rozwijać się szczególnie niebezpieczne zjawiska o charakterze patologicznym, jakimi są alkoholizm czy przemoc w rodzinie.

Podejmując rozważania na temat roli rodziny w systemie profilaktyki, trzeba zdawać sobie sprawę z aktualnych zagrożeń, jak rozwój cywilizacji. Postawy wielu ludzi nacechowane są lękiem przed przyszłością, rozczarowaniem. Wiele małżeństw się rozpada. Rodzice są zapracowani, nie zwracają uwagi na potrzeby dziecka (głównie emocjonalne). Coraz bardziej widoczne są różnice pomiędzy bogatymi a biednymi. Najbardziej przez ten stan rzeczy cierpią dzieci, które pozostawione „same sobie” podejmują działania dewiacyjne, które prowadzą do niedostosowania społecznego.

Na podstawie przeprowadzanych wywiadów środowiskowych można stwierdzić, iż u wielu rodzin objętych pracą socjalną występują problemy w opiece nad dziećmi, zaniedbywanie nauki, złe warunki socjalno-bytowe, uzależnienie od alkoholu rodziców. Brak odpowiedniego i specjalistycznego wsparcia dla tych rodzin powoduje potencjalne zagrożenie związane z koniecznością umieszczenia dzieci w pieczy zastępczej.

System pieczy zastępczej to zespół osób, instytucji i działań mających na celu zapewnienie czasowej opieki i wychowania dzieciom w przypadku niemożności sprawowania opieki i wychowania przez rodziców, a obowiązek wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz organizacji pieczy zastępczej, w zakresie ustalonym ustawą spoczywa na jednostkach samorządu terytorialnego oraz na organach administracji rządowej.

Tabela 3. Licza dzieci umieszczonych w rodzinnej pieczy zastępczej w 2018 r. z terenu gminy Wartkowie

Rodzina zastępcza		Licza dzieci umieszczonych w rodzinnej pieczy zastępczej
Rodzina zastępcza spokewniona	5	10
Rodzina zastępcza niezawodowa	2	2
Rodzina zastępcza zawodowa / Rodzinny Doma Dziecka	2	6
OGÓŁEM:	9	18

Źródło: dane pozyskane z Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Poddębicach

Zgodnie z art 191, ust. 8 w przypadku umieszczenia dziecka w rodzinie zastępczej albo w rodzinnym domu dziecka gmina właściwa ze względu na miejsce zamieszkania dziecka przed umieszczeniem go po raz pierwszy w pieczy zastępczej, ponosi odpowiednio wydatki w wysokości: 10% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka – w pierwszym roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej; 30% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka – w drugim roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej; 50% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka – w trzecim roku i następnych latach pobytu dziecka w pieczy zastępczej, średnich

miesięcznych wydatków przeznaczonych na utrzymanie dziecka albo środków finansowych na utrzymanie dziecka w placówce opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego oraz środków finansowych na bieżące funkcjonowanie tej placówki.

W przypadku gdy ośrodek pomocy społecznej poweźmie informację o rodzinie przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych pracownik przeprowadza wywiad środowiskowy i wnioskuje o przydzielenie rodzinie asystenta. Wspieranie rodziny jest prowadzone za jej zgodą i aktywnym udziałem z uwzględnieniem zasobów własnych oraz źródeł wsparcia zewnętrznego.

Z analizy sprawozdań Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej oraz informacji uzyskanych od pracowników socjalnych wynika, że w roku 2018 zmniejszyła się liczba rodzin, którym udzielono wsparcia w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych w postaci przydzielenia asystenta rodziny. Są to rodziny, które wymagają wsparcia w znacznie szerszym wymiarze aniżeli pomoc oferowana w ramach pracy socjalnej. W Ośrodku zatrudniony jest asystent rodziny współpracujący z rodzinami, w których występuje bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych.

Rodzina dysfunkcyjna jest to rodzina, która nie spełnia swych zadań względem dzieci. W takiej rodzinie na pierwszym miejscu zaspakajane są potrzeby rodziców a nie dzieci. Zaburzona jest również więź emocjonalna między członkami rodziny – są osoby ważniejsze, którym pozostali członkowie rodziny muszą się podporządkować. Atmosfera w rodzinie jest pełna napięcia, zasady są narzucane. Nie można wyrażać swoich uczuć, myśli, pragnień. Każda rodzina dysfunkcyjna naraża dziecko na szereg negatywnych emocji. Niejednokrotnie dzieci w takich rodzinach odbierane są jako balast dla rodziców ograniczający ich swobodę. Wobec dzieci stosowane są surowe kary, nieadekwatne do stopnia przewinienia.

O rodzinie dysfunkcyjnej mówimy w sytuacji w której:

1. jedno bądź oboje rodziców uzależniło się od alkoholu,
2. występuje problemem wykorzystywania seksualnego czyli taka w której jedno bądź oboje rodziców wykorzystuje seksualnie kogoś w rodzinie,
3. jedno bądź oboje rodziców stosuje przemoc emocjonalną (szantaż, zastraszanie itp.) wobec członków rodziny,
4. jedno bądź oboje rodziców bije, maltretuje fizycznie kogokolwiek z członków rodziny (przemoc fizyczna),
5. występuje przewlekła choroba, a osoba chora wini za swój stan zdrowia pozostałych członków rodziny i stawia siebie w centrum uwagi.

Pracownicy socjalni i asystent rodziny Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wartkowicach w ramach wykonywania swoich obowiązków podejmują działania na rzecz rodzin dysfunkcyjnych, borykających się z różnorodnymi problemami. Niejednokrotnie są to rodziny, które oprócz ubóstwa dotknięte są wieloma dysfunkcjami. Praca z takimi rodzinami wymaga od kadry pomocy społecznej wysokiego profesjonalizmu i zaangażowania w podejmowanych działaniach.

Zdefiniowanie problemów społecznych mieszkańców Gminy Wartkowie oraz analiza danych pozwala na określenie kierunków działań i priorytetów do realizacji na najbliższe trzy lata. Program służyć będzie Gminnemu Ośrodkowi Pomocy Społecznej w Wartkowicach jako podstawa wskazująca kierunek działań i realizacji zadań, które wynikają z obowiązującego prawa i potrzeb społeczności lokalnej.

4. Analiza SWOT

Na podstawie przeprowadzonej diagnozy sytuacji demograficznej i społecznej w Gminie Wartkowie w zakresie organizacji systemu opieki nad dzieckiem oraz wsparcia rodziny, dokonano analizy SWOT, wskazując mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia, tj. czynniki wewnętrzne i zewnętrzne mające wpływ na funkcjonowanie rodzin.

a) Mocne strony:

- Opracowana Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych,
- Powołany Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie,
- Działalność profilaktyczna i edukacyjna Gminnej Komisji ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,

- otwartość instytucji działających na rzecz rodziny (GOPS, PCPR, Policja, Sąd, Oświata)
- wykwalifikowana kadra działająca na rzecz rodziny,
- dobre układająca się współpraca z placówkami oświatowymi, służbą zdrowia, policją, kuratorami oraz organizacjami pozarządowymi,
- dobre rozeznanie środowiska lokalnego oraz systematyczne monitorowanie rodzin zagrożonych kryzysem przez pracowników socjalnych,
- łatwy dostęp do poradnictwa prawnego i psychologicznego,
- realizacja programów profilaktycznych i osłonowych dla dzieci i młodzieży, wsparcie stypendialne dla dzieci i młodzieży
- zabezpieczenie środków na rzecz realizacji zadań z zakresu wsparcia rodziny,
- oferta pomocy w zakresie przemocy w rodzinie,
- funkcjonowanie ogólnopolskiej Karty Dużej Rodziny,
- zaangażowanie władz gminy w realizację zadań dotyczących wsparcia rodziny.

b) Słabe strony:

- wyuczona bezradność i roszczeniowość, uzależnienie od pomocy instytucjonalnej (głównie finansowej) i brak współpracy ze strony rodzin w zakresie rozwiązywania problemów,
- słaba świadomość i gotowość społeczna w zakresie wspierania rodziny,
- brak motywacji do korzystania z rodzinnego poradnictwa specjalistycznego,
- trudna sytuacja mieszkaniowa na terenie gminy,
- uzależnienia i przemoc w rodzinie,
- utrudniony dostęp do specjalistów służby zdrowia.

c) Szanse:

- podnoszenie kwalifikacji osób pracujących z rodzinami,
- zatrudnienie asystenta rodziny celem wsparcia rodzin przeżywających trudności w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczej,
- rozwój pomocy społecznej na rzecz rodzin z dziećmi,
- rosnące wsparcie finansowe dla rodzin o charakterze socjalnym,
- pozyskiwanie środków na realizację zadań wspierających rodzinę,
- zwiększenie liczby miejsc w przedszkolach dla dzieci.

d) Zagrożenia

- uzależnienia rodzin od pomocy społecznej, dziedziczenie biedy,
- zatracanie więzi rodzinnych,
- wzrost kosztów utrzymania rodzin
- wzrost postaw roszczeniowych wśród klientów pomocy społecznej,
- zaniebdywanie przez rodziców obowiązków opiekuńczo-wychowawczych,
- wzrost patologicznych zachowań wśród dzieci i młodzieży (uzależnienia od alkoholu, komputerów, telefonów komórkowych, agresja, przemoc),
- zagrożenie wykluczeniem społecznym.

5. ZAŁOŻENIA PROGRAMU

Program Wsparcia Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej jest dokumentem przewidzianym do realizacji na lata 2020 – 2022. Jego kluczowym celem jest budowa lokalnego systemu pomocy rodzinie, w ramach którego rodzina będzie mogła liczyć na pomoc i kompleksowe wsparcie systemu, dzięki któremu zwiększą się szanse życiowe dzieci z zaniedbanych środowisk bez konieczności zrywania więzi z rodziną.

Zgodnie z założeniami ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, zadaniem obowiązkowym jednostek samorządów terytorialnych oraz organów administracji rządowej jest wspieranie rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych. Realizacja zadań powinna się odbywać we współpracy z środowiskiem lokalnym, sądami i ich organami pomocniczymi, policją, instytucjami oświatowymi, podmiotami leczniczymi, a także kościołem i organizacjami społecznymi. Podstawą do rozwiązywania problemów społecznych rodziny jest jej wsparcie w odbudowywaniu prawidłowych relacji w rodzinie oraz we właściwym przyjmowaniu i wypełnianiu ról społecznych przez jej członków.

Priorytetowym celem niniejszego Programu jest to, aby dziecko mogło wychowywać się i prawidłowo rozwijać w rodzinie biologicznej. Zawiera on propozycje powiązanych działań, zarówno profilaktycznych, jak i zmniejszających skutki patologii, skierowanych do rodzin, które wymagają pomocy nie tylko materialnej, ale głównie socjalnej oraz specjalistycznej (psychologicznej, prawnej). Dlatego też, głównym założeniem programu jest wspieranie rodziny przeżywającej trudności ze szczególnym uwrażliwieniem ze strony pomocy pracownika socjalnego i asystenta rodziny oraz upowszechnianie wiedzy o możliwości korzystania z wszelkich form placówek wsparcia w celu godnego, samodzielnego i odpowiedzialnego życia w rodzinie.

Bardzo ważną funkcję pełni tutaj rola asystenta rodziny, który realizuje pracę socjalno-wychowawczą z elementami terapii w środowisku zamieszkania rodziny i w miejscu przez nią wskazanym. Głównym jego zadaniem jest pedagogizacja oraz wspieranie informacyjne, emocjonalne, instrumentalne, czasem rzeczowe rodziny w różnych czynnościach dnia codziennego. Szeroki zakres jego obowiązków, począwszy od określenia na wstępie warunków współpracy przez właściwe udzielanie wsparcia w różnych sytuacjach życiowych, wreszcie po monitorowanie sytuacji rodziny po zakończeniu relacji pomagania, podyktowane było potrzebą wsparcia rodziny w postaci czystej pracy socjalnej, w której pomoc materialna i finansowa leżałaby w kompetencji Ośrodka Pomocy Społecznej, natomiast asystent rodziny miałby za zadanie towarzyszyć rodzinie w organizacji i wypełnianiu przez nią codziennych obowiązków.

Ustawa z dnia 4 listopada 2016r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” rozszerzyła zakres zadań asystenta rodziny o funkcje koordynatora w zakresie kompleksowego wsparcia kobiety w ciąży oraz jej rodziny, ze szczególnym uwzględnieniem kobiety w ciąży powikłanej lub kobiety rodzącej dziecko, u którego zdiagnozowano w prenatalnym okresie rozwoju lub w czasie porodu ciężkie i nieodwracalne upośledzenie albo nieuleczalną chorobę zagrażającą jego życiu. To bardzo ważne z punktu widzenia profilaktyki społecznej i pomocy rodzinie ogniwo wsparcia.

W Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Wartkowicach od 2012 r. jest zatrudniony jeden asystent rodziny zatrudniony na umowę o pracę. W celu uzyskania dofinansowania kosztów jego zatrudnienia GOPS każdego roku przystępował do konkursu pn. „Programu asystent rodziny i koordynator pieczy zastępczej”. Przy wsparciu finansowym kontynuowano zatrudnienie Asystenta rodziny, posiadającego kwalifikacje zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Asystent został zatrudniony na umowę o pracę na cały etat w systemie zadaniowego czasu pracy w wymiarze 40 godzin w tygodniu. Liczbę rodzin, objętych pomocą asystenta przedstawia poniższa tabela:

Tabela 4. Rodziny, którym udzielono wsparcia asystenta rodziny

	2012 rok	2013 rok	2014 rok	2015 rok	2016 rok	2017 rok	2018 rok	2019 rok
Liczba rodzin:	19	20	22	16	18	16	14	13
Liczba dzieci:	64	74	81	56	58	51	45	28

Źródło: dane własne GOPS

Analiza sytuacji rodziny, środowiska rodzinnego, przyczyn kryzysu w rodzinie umożliwiła opracowanie indywidualnego planu pracy z każdą rodziną, wyodrębnienia najważniejszych problemów w rodzinie a w konsekwencji wyznaczenia działań mających na celu dążenie do osiągnięcia zamierzonych celów.

6. CELE I REALIZACJA PROGRAMU

Na podstawie dokonanej diagnozy sytuacji rodzin w gminie oraz na podstawie obowiązującego stanu prawnego zdefiniowany został cel główny programu. Działania przewidziane w poszczególnych celach szczegółowych umożliwiają realizację na szczeblu gminnym oraz w środowisku lokalnym polityki

prorodzinnej, rozumianej jako stwarzanie warunków prawnych, ekonomicznych i społecznych umacniających rodzinę, zapewniając jej trwałość, rozwój oraz właściwe wypełnianie przez nią podstawowych zadań.

CEL GŁÓWNY: wsparcie rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych					
Cel szczegółowy	Zadania	Wskaźniki realizacji	Wykonawca	Termin realizacji	Budżet
Wzmocnienie roli funkcji rodziny	Wsparcie rodzin w przezwyciężaniu problemów natury opiekuńczo-wychowawczej poprzez przydzielenie asystenta, zatrudnienie prawnika i psychologa	-liczba rodzin objętych wsparciem asystenta - liczba rodzin korzystających z porad prawnych i psychologicznych	GOPS, UG	2020-2022	środki zewnętrzne środki własne
Zapewnienie szczególnej ochrony dzieciom w rodzinach zagrożonych wykluczeniem społecznym Przeciwdziałanie uzależnieniom	Motywowanie osób zagrożonych i uzależnionych do podejmowania terapii odwykowej. Współpraca z kuratorami, policją, szkołami, służbą zdrowia	-liczba osób objętych działaniami; -liczba osób, które podjęły terapię w stosunku do liczny osób uzależnionych	GOPS, GKRPA, Policja, kuratorzy, oświata, służba zdrowia	2020-2022	Środki własne
	Zwiększenie dostępności do pomocy terapeutycznej w zakresie zapobiegania uzależnieniom	-liczba osób, którym udzielono wsparcia (psycholog); -liczba osób, którym udzielono wsparcia (radca prawny); -	UG, GKRPA	2020-2022	środki własne
	Prowadzenie profilaktyki działalności informacyjno-edukacyjnej ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży	-liczba osób objętych działaniami (festyn rodzinny, spotkanie mikołajkowe, kolonie); -liczba wygłoszonych prelekcji na temat świadomości i skutkach uzależnień dla	oświata, UG, GKRPA, GOPS	2020-2022	środki własne

		młodzieży oraz dorosłych			
	Pomoc w zaspokajaniu podstawowych potrzeb dziecka i rodziny poprzez zapewnienie pomocy finansowa, rzeczowej oraz pracy socjalnej	-liczba osób, którym udzielono wsparcia	GOPS	2020-2022	Środki własne; Budżet państwa
	Pomoc dla dzieci i młodzieży z rodzin ubogich w formie posiłków w szkole i przedszkolu	-liczba dzieci dożywianych w szkołach	GOPS; placówki oświatowe	2020-2022	Środki własne; Budżet państwa
	Stypendia i „Wyprawka szkolna” dla dzieci uczących się (dla rodzin nieprzekraczających kryterium dochodowego do pomocy społecznej)	-liczba dzieci, którym przyznano stypendium szkolne; -liczba dzieci, którym przyznano „wyprawkę szkolną”	Urząd Gminy, placówki oświatowe	2020-2022	Budżet państwa, środki własne
	Współdziałal w organizowaniu wypoczynku dla dzieci z rodzin dysfunkcyjnych	-liczba uczestników wypoczynku	GOPS, Kuratorium Oświaty, GKRPA, UG	2020-2022	Budżet państwa środki własne
Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie	Współpraca rodziny z Zespołem Interdyscyplinarnym	-liczba zakończonych procedur niebieskich kart	Zespół Interdyscyplinarny, GOPS,	2020-2022	Środki własne;
	Działania edukacyjne mające na celu ograniczenie przemocy w rodzinie	-liczba osób objętych działaniami edukacyjnymi	Zespół Interdyscyplinarny, GOPS, szkoły	2020-2022	Środki własne;
Pozostawienie dziecka w rodzinie biologicznej	Objęcie wsparciem Asystenta rodzin niewydolnych, zagrożonych, by zapobiec umieszczeniu dziecka w pieczy zastępczej oraz współpraca z rodzinami i podjęcie odpowiednich działań zmierzających do powrotu dzieci z pieczy zastępczej do rodziny biologicznej.	-liczba rodzin objętych wsparciem; -liczba rodzin, która dzięki pracy z asystentem usamodzielniała się; -liczba rodziców utrzymujących kontakty z dziećmi	GOPS, kuratorzy	2020-2022	Środki własne, Budżet państwa

		przebywającym i w pieczy zastępczej -liczba dzieci, które wróciły do rodziny naturalnej			
Przeciwdziałanie rozpadowi rodzin	Kultywowanie więzi rodzinnych, spotkania międzypokoleniowe, festyny rodzinne	-liczba zorganizowanych spotkań; -liczba osób biorących udział w poszczególnych spotkaniach	Urząd Gminy, GKRPA, organizacje pozarządowe	2020-2022	Środki własne,
	Pomoc Asystenta rodziny rodzinom dotkniętym kryzysem (wyjaśnienie wzajemnych stanowisk w sporze, nabycie umiejętności rozwiązywania konfliktów w drodze kompromisu)	-liczba opracowanych i realizowanych planów pracy z rodziną; -ilość podjętych działań interwencyjnych i zaradczych;	GOPS	2020-2022	Środki własne
Rozwój kompetencji i doskonalenie zawodowe pracowników instytucji i organizacji zajmujących się pomocą dziecku i rodzinie	Podnoszenie kwalifikacji i kompetencji pracowników poprzez udział w szkoleniach	-liczba pracowników uczestniczących w szkoleniach -liczba szkoleń	GOPS, Urząd Gminy,	2020-2022	Środki własne, EFS,

Zadania wynikające z Programu realizowane będą zgodnie z zasadą pomocniczości i uwzględnieniem podmiotowości dziecka i rodziny oraz prawa dziecka do:

- wychowania w rodzinie, w razie konieczności wychowywania dziecka poza rodziną – do opieki i wychowania w rodzinnych formach pieczy zastępczej, jeśli jest to zgodne z dobrem dziecka;
- powrotu do rodziny;
- stabilnego środowiska wychowawczego;
- kształcenia, rozwoju uzdolnień, zainteresowań i przekonań oraz zabawy i wypoczynku;

- pomocy w przygotowaniu do samodzielnego życia.

7. ADRESACI PROGRAMU

Działalność osób odpowiedzialnych za wspieranie rodziny i wypełnianie funkcji opiekuńczo – wychowawczej będzie adresowana do:

- 1) rodzin o niskiej świadomości roli rodziny;
- 2) rodzin o słabych przygotowaniach do pełnienia ról w małżeństwie i rodzinie do budowania więzi rodzinnych;
- 3) rodzin o zbyt małej aktywności własnej mających roszczenie zachowania i niską aktywność zawodową;
- 4) rodzin, w których występuje problem przemocy;
- 5) rodzin ubogich i zagrożonych ubóstwem;
- 6) rodzin bezradnych w sprawach opiekuńczo – wychowawczych;
- 7) mieszkańców gminy, instytucji działających na rzecz dziecka i rodziny.

8. PRZEWIDYWANE REZULTATY PROGRAMU

Przewidywane rezultaty realizacji Programu Wspierania Rodziny to:

- poprawa funkcjonowania rodzin z trudnościami w sprawach opiekuńczo – wychowawczych, wzmacnianie poczucia bezpieczeństwa dziecka w rodzinie;
- wzrost świadomości społeczeństwa na temat prawidłowego funkcjonowania rodziny biologicznej, poprzez przywrócenie jej prawidłowych funkcji;
- zabezpieczenie podstawowych potrzeb bytowych rodzin celem zapobiegania powstawaniu sytuacji kryzysowych;
- zapobieganie wykluczeniu społecznemu rodziny i jej członków;
- zintegrowanie działań różnorodnych podmiotów na rzecz wspierania rodziny i jej członków;
- stworzenie skutecznego systemu rozwiązywania problemów rodziny;
- zapobieganie umieszczeniu dziecka w pieczy zastępczej;
- podniesienie kompetencji i kwalifikacji osób biorących udział w procesie pomagania;
- rozwój efektywnej współpracy pomiędzy instytucjami i organizacjami realizującymi program wspierania rodziny.

9. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

Środki na realizację programu mogą pochodzić z:

- 1) budżetu gminy;
- 2) budżetu państwa (konkursy, programy rządowe);
- 3) środki pozabudżetowe (środki zewnętrzne z organizacji pozarządowych).

Środki zabezpieczone są corocznie w budżecie gminy.

W planie na 2020 r. wynoszą:

- wspieranie rodziny (dział 85204) – 319.484,00 zł; w tym:

zadania własne – 103.621,00

- współfinansowanie pobytu dziecka umieszczonego w pieczy zastępczej – 45.000 zł.
- zatrudnienie asystenta rodziny – 58.621,00zł.

zadania zlecone – 215.863,00 zł.

- zasilki „Dobry start”- 210.000,00 zł.
- koszty związane z obsługą zadania – 5.863,00 zł.

Planowanie pomocy dla rodzin zastępczych jest wprowadzane do budżetu na podstawie wyliczeń określonych ustawą:

- 10% wydatków na opiekę i dziecka w pierwszym roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej;
- 30% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka w drugim roku dziecka w pieczy zastępczej;
- 50% wydatków na opiekę w wychowanie dziecka w trzecim roku i następnych latach pobytu dziecka w pieczy zastępczej.

W latach 2012-2019 r. zatrudnienie Asystenta Rodziny było dofinansowane z dotacji na realizację „Programu asystent rodziny i koordynator rodzinnej pieczy zastępczej na rok 2019” (konkursy ogłoszone przez Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej).

Zadania w ramach programu będą realizowane etapowo zgodnie z potrzebami oraz możliwościami finansowymi Gminy.

10. MONITORING I EWALUACJA

Za monitorowanie Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2020-2022 odpowiedzialny będzie Kierownik Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wartkowicach.

Monitoring i ewaluacja będzie polegała na systematycznej ocenie realizowanych zadań w oparciu o przyjęte wskaźniki oraz modyfikacji kierunków działania - w przypadku istotnych zmian społecznych, które mogą się pojawić.

Wskazana jest stała współpraca pomiędzy instytucjami, organizacjami i stowarzyszeniami w celu zapewnienia najlepszego efektu podjętych inicjatyw.

Monitoring będzie sprowadzał się do przygotowania rocznego sprawozdania z realizacji programu oraz zbierania danych na temat rodziny i ich analiza. Przedmiotem ewaluacji będzie skuteczność podejmowanych działań badana za pomocą ankiet, wywiadów środowiskowych, list wypłat zasiłków, listy dzieci dożywianych w szkołach i przedszkolach, aby móc w ten sposób odpowiedzieć na pytanie: czy kierunek działań programu jest właściwy. Pozwoli na analizę i ocenę zebranych informacji i planowanie dalszych działań oraz doskonalenie dotychczas ustalonych.

Uzyskane tą drogą informacje pozwolą na ocenienie wartości Programu oraz pomogą w dalszym planowaniu, realizacji i rozwoju Programu. Po dokonaniu oceny efektywności i skuteczności przyjętych założeń będzie możliwość wnioskowania o aktualizację Programu i/lub przyjęcie nowych celów szczegółowych i zadań do realizacji.

Sprawozdanie z realizacji Programu przedkładane będzie przez Kierownika Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wartkowicach w terminie do dnia ostatniego marca każdego roku Wójtowi Gminy Wartkowie.

Program Wspierania Rodziny jest dokumentem otwartym i może podlegać okresowej weryfikacji i modyfikacji.

11. PODSUMOWANIE

Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2020-2022 zakłada stworzenie działań profilaktycznych i osłonowych tak, aby zapobiec marginalizacji i społecznemu wykluczeniu rodzin. Każdy potrzebujący powinien mieć zapewnione wsparcie i posiadać pewność, iż może je otrzymać w instytucjach do tego powołanych. Priorytetem będzie utworzenie spójnego, scentralizowanego systemu wsparcia dzieci oraz wsparcia rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Wszelkie działania służb i instytucji pracujących na rzecz dobra dziecka i rodziny powinny być zintegrowane i uwzględniać prawo zachowania tożsamości dziecka i jego prawa do utrzymywania kontaktów z rodzicami. Realizowane w ramach Programu zadania będą koncentrować się nie tylko na dziecku ale i całej rodzinie przede wszystkim w sytuacjach, gdy dziecko zostanie umieszczone poza rodziną biologiczną, w celu odzyskania przez nią funkcji opiekuńczej.

Wsparcie rodzin będzie miało charakter profilaktyczny, ochronny, a rodzinie w pierwszej kolejności zostaną stworzone możliwości samodzielnego zmierzenia się ze swoimi problemami. Niezbędne jest systematyczne podnoszenie świadomości społecznej w zakresie przyczyn i skutków dysfunkcji oraz promowanie rodzinnego stylu życia. Tylko wtedy można zwiększyć jej szanse na

prawidłowe funkcjonowanie w środowisku oraz wykorzystanie własnej aktywności i wewnętrznego potencjału w celu zdobywania nowych umiejętności.

Spodziewanym efektem realizacji programu ma być polepszenie sytuacji dziecka i rodziny, zwiększenie poczucia bezpieczeństwa, ograniczenie patologii społecznej, zminimalizowanie negatywnych zachowań oraz stworzenie skutecznego systemu wsparcia co przyczyni się do poprawy jakości życia wielu rodzin.